

ZORISLAV KALEB*

Kazneno djelo neisplate zarade i povrede prava iz rada *de lege lata* i *de lege ferenda******

U članku se obrađuje kazneno djelo "povrede prava na rad i drugih prava iz rada" iz članka 114. KZ-a i posebice njegov dio koji se odnosi na pravo na zaradu. Upućivanjem novoga Kaznenog zakona u saborsku proceduru došlo je do nekih kolebanja oko novopredloženog djela "neisplate plaće". No, isto kazneno djelo postoji već u našem Kaznenom zakonu, a sadržavala su ga i dva prethodna zakona. Novopredložena inkriminacija kaznenog djela je zapravo povoljnija za poslodavca, jer je znatno sužena kriminalna zona te je kazneno djelo uže i teže za dokazivanje počinjenja kaznenog djela. Njome se razrađuje dosadašnje kazneno djelo, što se sadržajno očituje kroz kažnjavanje neisplaćivanja plaće pod određenim uvjetima. Dosadašnje kazneno djelo primjenjivat će se bar do 1. srpnja 2013. godine za kada je predloženo stupanje novoga zakona na snagu. Analiziraju se neke recentne odluke iz sudske prakse u vezi s neisplatom plaće radnicima od kojih postoji nekoliko osuđujućih presuda za poslodavca.

UVODNA RAZMATRANJA

Nakon što je radna skupina izradila nacrt prijedloga novoga Kaznenog zakona, preko Vlade RH upućen je u saborsku proceduru. Rasprava o prijedlogu Kaznenog zakona zaključena je 12. srpnja 2011. godine. Na 23. sjednici Sabora održanoj 15. srpnja 2011. godine donesen je zaključak da se prihvaća Prijedlog zakona te će se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputiti predlagatelju radi pripreme konačnog prijedloga zakona. Na Prijedlog zakona je reagirala očitovanjem Hrvatska udruga poslodavaca, protiveći se tome da neisplata plaće predstavlja kazneno djelo. Udruga je izgubila iz vida da je neisplata plaće i do sada bila kazneno djelo kroz kazneno djelo "povrede prava na rad i drugih prava iz rada" iz

---

* mr. sc. Zorislav Kaleb, sudac mentor Općinskoga kaznenog suda u Zagrebu i viši predavač Visoke škole tržišnih komunikacija u Zagrebu.

** Po sadašnjem zakonu.

*** Po zakonu kakav treba donijeti.

članka 114. KZ-a¹ koje je na snazi još od 1. siječnja 1998. godine. U vezi s tim postoje i pravomoćne sudske presude općinskih (kaznenih) sudova.

1. POVIJESNI RAZVOJ KAZNENOGA (KRIVIČNOG) DJELA PROTIV RADNIH ODNOSA U VEZI S NEISPLATOM PLAĆE DO 1997. GODINE

Krivični zakonik koji je bio na snazi od 1. srpnja 1951. sadržavao je odredbu članka 165. pod nazivom "povreda propisa o pravima osoba u radnom odnosu". Isti članak je propisivao kažnjavanje osobe koja se "svjesno ne drži propisa o osobnom dohotku i drugim primanjima iz radnog odnosa...". Isti članak bio je u Glavi o Krivičnim djelima protiv radnih odnosa, čime radni odnosi nisu bili izdvojeni od ostalih prava i sloboda čovjeka i građanina. U navedenom članku bile su inkriminirane povrede propisa s područja radnih odnosa kojima su regulirana pravna dobra bila zaštićena, te je kao i danas upućivao na blanketne propise nadležnih državnih tijela, a i akte poduzeća.² Istom odredbom pružala se zaštita osobama u radnom odnosu, a počinitelj je mogao biti samo poslodavac, a kada je bio pravna osoba, onda je počinitelj, kao i danas, mogao biti službena osoba koja je ovlaštena odlučivati o navedenim pravima osoba u radnom odnosu, dakle direktor. Krivično djelo se moglo počinuti samo s umišljajem (direktnim i eventualnim) koji je morao obuhvatiti svijest o kršenju određenih blanketnih propisa i posljedicama takvog kršenja.³ Također je u članku 168. a bilo inkriminirano kazneno djelo "neizvršavanje sudske odluke" o vraćanju radnika na posao od strane službene ili odgovorne osobe nakon pravomoćne presude suda. Time se je također direktno uskraćivalo drugom pravu na zaradu.

1.1. Krivična djela protiv radnih odnosa do 1997. godine

Krivični zakon Republike Hrvatske⁴ koji je bio na snazi do 31. prosinca 1997. godine sadržavao je sljedeća kaznena djela protiv radnih odnosa, i to: "povreda prava radnika" (čl. 66.), "povreda prava radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti" (čl. 67.), "povreda prava iz socijalnog osiguranja" (čl. 68.), "nepoduzimanje mjera zaštite na radu" (čl. 69.) i "neizvršavanje sudske odluke o vraćanju radnika na rad" (čl. 70.).

Kazneno djelo "povreda prava radnika" iz članka 66. KZ RH, koje je bilo na snazi s izmjenama od 1977. do 1997. godine mogao je počinuti onaj tko se **svjesno ne drži zakona, drugog propisa ili općeg akta ili kolektivnog ugovora** o zasnivanju ili prestanku radnog odnosa, **o plaći ili drugim primanjima**, o radnom vremenu, o uvjetima i načinu korištenja odmora i odsutnosti ili o posebnoj zaštiti žena, omladine i invalida rada te drugih

---

¹ **Povreda prava na rad i drugih prava iz rada**, članak 114. KZ-a.

Tko uskrati ili ograniči građaninu pravo na rad, slobodu rada, slobodni izbor zvanja ili zaposlenja, dostupnost radnog mjesta i dužnosti svakome pod jednakim uvjetima, **pravo na zaradu**, zakonom određeno radno vrijeme i odmor, **prava iz zdravstvenog ili mirovinsko-invalidskog osiguranja**, prava na posebnu zaštitu određenih skupina radnika, prava iz nezaposlenosti, prava u svezi s porodom, materinstvom i njegovom djece ili druga prava iz rada što su utvrđena zakonom, **sudskom odlukom** ili kolektivnim ugovorom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do **tri** godine.

² Jemrić, Mato, Krivični zakon, V. dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1972., str. 216.

³ Ibid.

⁴ Krivični zakon Republike Hrvatske, Narodne novine 32/93., 39/93., 10/95., 16/96. i 28/96. (dalje: KZ RH). Vidi: Vojnović, Ksenija i dr. *Zbirka zakona kaznenog prava Republike Hrvatske*, Informator, Zagreb, 1994.

invalidnih osoba, i time uskratiti ili ograničiti radniku pravo koje mu pripada. Zakon je za isto djelo predviđao novčanu kaznu ili zatvor do jedne godine, tako da je relativna zastara za pokretanje postupka nastupala već za dvije godine, a apsolutna za četiri godine.

Kaznenim djelom je bila proširena zaštita zasnivanja ili prestanka radnog odnosa i na posebnu zaštitu žena, mladeži i invalida rada te drugih invalidnih osoba.⁵ Članak je inkriminirao povrede propisa s područja radnih odnosa kojima su regulirana pravna dobra bila zaštićena i to blanketne propise zakona iz područja radnih odnosa, pravilnika te općih akata tijela i poduzeća.

Kazneno djelo "povreda prava radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti" iz članka 67. KZ RH mogao je počiniti onaj tko se svjesno nije držao zakona, drugog propisa ili općeg akta o pravima radnika za vrijeme privremene nezaposlenosti i time uskratiti ili ograničiti radniku i građaninu pravo koje mu pripada.

"Povredu prava iz socijalnog osiguranja" (čl. 68. KZ RH) činio je onaj tko se svjesno nije držao propisa ili drugoga općeg akta o socijalnom osiguranju i time uskratiti ili ograničiti nekoj osobi pravo koje joj na temelju socijalnog osiguranja pripada.

"Neizvršavanje sudske odluke o vraćanju radnika na rad" iz članka 70. KZ RH mogla je počiniti službena ili odgovorna osoba i privatni poslodavac, koja ne bi postupila prema pravomoćnoj presudi suda kojom je odlučeno o vraćanju radnika na rad u poduzeće, u drugu organizaciju ili u državno tijelo. Radnja djela je bila nepostupanje prema pravomoćnoj sudskoj presudi općinskog suda. Za isto kazneno djelo bila je zapriječena kazna zatvora do tri godine.

Kazneni zakon iz 1997. koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine kaznena djela iz članaka 66.–68. propisao je u članku 114. KZ/97, no nije preuzeo kazneno djelo iz članka 70. KZ RH o neizvršavanju suske odluke o vraćanju radnika na posao na što su tada upozoravali kaznenopravni teoretičari.⁶ Propust je ispravljen novelom Kaznenog zakona već nakon tri godine krajem 2000. kojom su u članku 114. dodane riječi "sudskom odlukom"⁷, dakle pune tri godine od 1. siječnja 1998. do 30. prosinca 2000. godine kazneno djelo "neizvršavanju sudske odluke o vraćanju radnika na posao" nije bilo kazneno inkriminirano što se teško može pripisati slučajnom propustu već usklađivanju Kaznenog zakona s tadašnjom tzv. pretvorbom i privatizacijom.

2. SADAŠNJE KAZNENO DJELO U VEZI S POVREDOM PRAVA NA ZARADU (ČL. 114.) OD 1998. GODINE

Ustav Republike Hrvatske⁸ u svojim odredbama članaka 54.–57. sadrži niz prava na rad i iz rada, i to: pravo na rad i slobodu rada, pravo na pravednu naknadu za rad i uvjete rada te pravo na socijalnu sigurnost. Objekt zaštite kaznenog djela "povrede prava na rad i drugih

---

⁵ Vouk, Valentin, Krivični zakon SR Hrvatske, IX. prošireno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1987., str. 86.

⁶ Vidi o tome: Bačić, Franjo, Marginalije uz novi Kazneni zakon, *Hrvatski ljetopis za kazneno opravo i praksu*, 1/98., str. 120.

⁷ Vidi članak 23. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine 129/00. Ista novela je stupila na snagu 30. prosinca 2000.

⁸ Ustav Republike Hrvatske – pročišćeni tekst, Narodne novine 85/10. od 9. srpnja 2010. (dalje: Ustav RH).

prava iz rada" iz članka 114. Kaznenog zakona⁹ su prava iz članka 54. Ustava RH. Prema toj ustavnoj odredbi svatko ima pravo na rad i slobodu rada, te slobodno biranje poziva i zaposlenja.¹⁰ Isto kazneno djelo spada u skupnu kaznenih djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina, te se radi o djelima kojima se zaštićuju tzv. klasična temeljna prava i slobode.

Radnja počinjenja se sastoji od uskrate ili ograničenja prava na rad, slobodu rada, prava na slobodni izbor zvanja ili zaposlenja, dostupnost radnog mjesta ili dužnosti svakome uz jednake uvjete, prava na zaradu i druga prava iz radnog odnosa. Time se štiti, među ostalim, i pravo na zaradu. Prava koja su predmetom zaštite uređena su Zakonom o radu¹¹, pravilnicima, kolektivnim ugovorima i sudskim odlukama. Pravo na rad i sloboda rada ne jamči i pravo na zaposlenje svakom građaninu posebice u uvjetima tržišnog poslovanja već pravo i slobodu na poduzimanje gospodarskih aktivnosti u potpunoj slobodi i uz jednake uvjete. U praksi to ne znači ni da svatko mora odmah i dobiti posao za koji je stručno kvalificiran, već on mora proći natječaj za zaposlenje. No, kazneno djelo se može počinuti i kada netko bude primljen na natječaju za posao sa slabijim kvalifikacijama i lošijim referencama. U obzir tada može doći i kazneno djelo iz članka 106. *povreda ravnopravnosti građana* koje ima prednost u odnosu na kazneno djelo iz članka 114., ako je neka povreda nastupila zbog diskriminacije oštećenika.¹² Pravo na zaradu i uvjete rada su jamstvo za redovnu isplatu plaće i jednake uvjete rada s drugim radnicima, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Kazneno djelo neisplate plaće danas može počinuti svaki poslodavac u trgovačkom društvu ili obrtu bez obzira na razloge neisplate, odnosno subjekt koji je u položaju uskratiti ili ograničiti ta prava.¹³ Dakle, počinitelj može biti samo osoba nadležna i ovlaštena donositi odluke s tim pravom, te se stoga radi o *delictum proprium*. To su kaznena djela kod kojih je posebno svojstvo subjekta obilježje djela i takva djela ne može počinuti svaka osoba, već samo ona koja ima to svojstvo. Pri tom je bitno da počinitelj postupa s izravnom ili neizravnom namjerom, dok djelo ne može počinuti iz nehaja. Namjera obuhvaća svijest o uskraćivanju, ograničavanju ili kršenju prava iz određenih blanketnih propisa iz područja rada i posljedice takvog kršenja kao htijenje da se ona ne poštuju i pristajanje na to. Nepoznavanje propisa ne oslobađa poslodavca od odgovornosti, jer se on morao upoznati s tim propisima osobno ili putem druge osobe u društvu za to zadužene (npr. pravnika u društvu) i savjetovati s njim prema potrebi.

Kazneno djelo "povrede prava na rad i drugih prava iz rada" iz članka 114. KZ-a spada u Glavu XI. sadašnjega Kaznenog zakona koja obuhvaća kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina. Istim djelom je značajno razrađeno kazneno djelo povrede prava na rad i drugih prava iz rada, i to ne samo u smislu povrede ravnopravnosti u zapošljavanju. Ta dispozicija obuhvaća prava sadržana u *Međunarodnom paktu o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima*, od prava na rad, prava svakoga da uživa pravedne i povoljne uvjete rada, prava na zaradu i ostala prava u vezi sa zdravstvenim i

---

⁹ Kazneni zakon, Narodne novine 110/97., 27/98. – ispravak, 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05. – ispravak, 71/06., 110/07. i 152/08. (dalje: KZ).

¹⁰ Pavlović, Šime, u: Bačić, Franjo; Pavlović, Šime, Komentar Kaznenog zakona, Organizator, Zagreb, 2004., str. 516.

¹¹ Zakon o radu, Narodne novine 149/09. i 61/11.

¹² Pavlović, cit. dj. str. 517.

¹³ Pavišić, Berislav i dr. *Komentar kaznenog zakona*, Narodne novine, III. izdanje, Zagreb, 2007., str. 348.

socijalnim osiguranjem.¹⁴ Kazneno djelo pripada tzv. socijalnim pravima, a ostvarivanje socijalnih prava jedan je od središnjih problema svake države.

Prema sadašnjoj odredbi kaznenog djela "povrede prava na rad i drugih prava iz rada" koja je nakon izmjena na snazi od 2006. godine, isto kazneno djelo može počinuti osoba koja uskrati ili ograniči građaninu pravo na rad, slobodu rada, slobodni izbor zvanja ili zaposlenja, dostupnost radnog mjesta i dužnosti svakome pod jednakim uvjetima, **pravo na zaradu**, zakonom određeno radno vrijeme i odmor, prava iz **zdravstvenog ili mirovinsko-invalidskog** osiguranja, prava na posebnu zaštitu određenih skupina radnika, prava iz nezaposlenosti, prava u vezi s porodom, materinstvom i njegom djece ili druga prava iz rada što su utvrđena zakonom, **sudskom odlukom** ili kolektivnim ugovorom. Za isto kazneno djelo predviđena je novčana kazna ili kazna zatvora do **tri** godine. Isto se kazneno djelo može počinuti samo s namjerom povrede tuđih prava iz rada uključujući i neisplatu zarade.

Prema navedenoj odredbi tko uskrati ili ograniči **građaninu** pravo na zaradu utvrđenu zakonom, **sudskom odlukom** ili kolektivnim ugovorom čini kazneno djelo neisplate plaće.

Pozivanje na određena prava u opisu kaznenog djela znači da se radi o blanketnom kaznenom djelu koje upućuje na druge propise te u činjeničnom opisu djela treba navesti koji je točno članak i kojeg zakona prekršen da bi činjenični opis djela bio potpun. Posljedice djela sastoje se od potpunog ili djelomičnog uskraćivanja prava iz inkriminiranog djela.¹⁵ Uskraćivanje prava znači potpuno, a ograničavanje prava djelomično onemogućavanje realizacije prava sadržanih u opisu.¹⁶ Djelo nije počinjeno ako uz njega nije nastupila i zakonska posljedica, a također ni ako je ostalo samo u pokušaju jer se samo za pokušaj kaznenog djela iz članka 114. sukladno s člankom 33. KZ-a i visinu zapriječene kazne, ne odgovara.

U skladu s člankom 19. stavkom 1. alinejom 5. KZ-a relativna zastara za pokretanje kaznenog progona nastupa za tri godine, a apsolutna zastara kaznenog progona nastupa za šest godina od počinjenja djela (čl. 20. st. 6.).

Slično predmetnom kaznenom djelu je kazneno djelo "nesavjesnog rada u službi" iz članka 339. KZ-a. Isto kazneno djelo može počinuti službena ili odgovorna osoba koja kršenjem zakona ili drugih propisa, propuštanjem dužnog nadzora ili na drugi način očito nesavjesno postupa u obavljanju službe, pa time prouzroči težu povredu prava drugoga ili znatnu imovinsku štetu. Ista osoba se može kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. Kazneno djelo nesavjesnog rada u službi ima prednost pred kaznenim djelom iz članka 114. KZ-a.

Tako prema sudskoj praksi počinitelj može biti odgovorna osoba u trgovačkom društvu koja prilikom zapošljavanja, usprkos prethodnom obećanju radnicu ne prijavi na

---

¹⁴ Kurtović, Anita; Garačić, Ana; Pavlović, Šime, 5. radionica: Novosti kod kaznenih djela protiv života i tijela i kaznenih djela protiv slobode i prava građanina, *Hrvatski ljetopis za kazneno opravno i praksu*, 1/98., str. 195.

¹⁵ Pavlović, cit. dj., str. 517.

¹⁶ Grozdanić, Velinka u: Novoselec, Petar (urednik) i dr., Posebni dio Kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 56.

Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, zbog čega je ona izgubila prava iz zdravstvenog osiguranja.¹⁷ Djelo mogu počiniti i odgovorne osobe koje prime na rad osobu koja ne ispunjava natječajne uvjete, iako ima drugih kandidata koji te uvjete ispunjavaju.¹⁸

Također, prema sudskoj praksi građaninu je uskratio pravo na rad i zaradu, prava iz zdravstvenog i mirovinsko-invalidskog osiguranja i druga prava iz rada utvrđena zakonom i sudskom odlukom, gradonačelnik koji je odbio postupiti prema pravomoćnoj presudi kojom se poništava kao nezakonito rješenje o prestanku radnog odnosa zaposlenice, te je vratiti na radno mjesto na kojem je radila prije nezakonitog prestanka radnog odnosa.¹⁹

2.1. Ukinuta novela iz 2003. godine

Novela KZ-a iz 2003. godine koju je ukinuo Ustavni sud prije njezina stupanja na snagu predviđala je da kazneno djelo iz članka 114. KZ-a može počiniti onaj tko uskrati ili ograniči građaninu pravo na rad, slobodu rada, slobodni izbor zvanja ili zaposlenja, dostupnost radnog mjesta i dužnosti svakome pod jednakim uvjetima, pravo na zaradu ili bez opravdanog razloga ne isplati plaću radniku u propisanom razdoblju, prava iz zdravstvenog ili mirovinsko-invalidskog osiguranja ili ne prijavi radnika tijelima zdravstvenog ili mirovinsko-invalidskog osiguranja, zakonom određeno radno vrijeme i odmor, prava na posebnu zaštitu određenih skupina radnika, prava iz nezaposlenosti, prava u vezi s porodom, materinstvom i njegom djece ili druga prava iz rada što su utvrđena zakonom, sudskom odlukom ili kolektivnim ugovorom. Ista ukinuta Novela iz 2003. godine predviđala je kaznu zatvora od tri mjeseca do tri godine te istu kaznu za onog tko ne izvrši pravomoćnu sudsku odluku kojom je odlučeno o vraćanju radnika na posao. Time je ponovno i izričito bio vraćen članak 70. KZ RH. Smatra se da je radi pojačane zaštite prava radnika nužno izričito propisati kao kazneno djelo nepostupanje prema pravomoćnoj sudskoj odluci o vraćanju radnika na posao. No, možemo primijetiti da je to sadržano i u sadašnjoj odredbi jer se inkriminira djelo, ako netko uskrati pravo na rad na temelju sudske odluke, a to bi upravo bila presuda ili privremena mjera o vraćanju radnika na rad.

2.2. Kažnjavanje za neisplatu honorara prema ugovoru o djelu i autorskom djelu

Naš Kazneni zakon sadašnji i budući ne inkriminira posebno neisplatu honorara po ugovorima o djelu i autorskom djelu. Radi se također o svojevrsnom pravu na zaradu. No odgovorna osoba za isplatu honorara može počiniti kazneno djelo prijevare iz članka 224. stavka 1. KZ-a ako se radi o honoraru do 30.000,00 kuna, odnosno stavka 4. istog članka ako se radi o honoraru preko 30.000,00 kuna. Pri tome je potrebna prijevarna namjera naručitelja posla da u trenutku sklapanja ugovora neće isplatiti honorar. To će biti u situaciji ako je naručitelj već u trenutku sklapanja ugovora znao ili mogao znati da ga neće moći ispuniti u cijelosti ili većem dijelu. To će posebice biti ako mu je račun u trenutku sklapanja bio u blokadi ili je mogao pretpostaviti da će biti u blokadi u trenutku dospjeća isplate iz ugovora jer mu stižu na naplatu dospjele obveze za koje je znao. No, moguće je da račun naručitelja bude blokiran zato što nije uspio naplatiti svoja očekivana potraživanja.

---

¹⁷ Presuda Os Split, K-118/03, cit. iz Novoselec i dr., str. 56.

¹⁸ Odluka VSH, Kž-72/84, Pregled 23, str. 41. cit. iz Novoselec i dr., str. 56.

¹⁹ Presuda Os Split, K-1076/01, cit. iz Novoselec i dr., str. 56.

S mnogim časopisima autori ne sklapaju ugovor već šalju članak koji se objavi, a potom uslijedi isplata honorara. Autor dostavlja samo svoje podatke (OIB, MBG i žiro-račun). U tom slučaju je teško dokazati prijevornu namjeru nakladnika, ako se članak objavi a ne uslijedi isplata honorara.

3. KONAČNI PRIJEDLOG NOVOGA KAZNENOG ZAKONA IZ SRPNJA 2011. GODINE

3.1. Kazneno djelo neisplate plaće

Konačni prijedlog novoga Kaznenog zakona predviđa u Glavi XII. kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja i podjelu sadašnjeg članka 114. KZ/97 u tri članka (čl. 131., 132. i 133. Konačnog prijedloga Kaznenog zakona) budući da se njime do sada pokrivalo različita prava i to ona zagarantirana člancima 55. i 56. Ustava RH.²⁰

Predlaže se novo kazneno djelo iz članka 132. pod nazivom: **neisplata plaće**.²¹ Članak 132. odgovara dijelu članka 114. i to onom kojim se štite pravo na zaradu koje je jedno od prava iz rada zagarantirano člankom 56. stavkom 1. Ustava. Novi članak je rađen po uzoru na § 266.a stavak 3. njemačkoga Kaznenog zakona. Kazneno djelo iz članka 132. ima vrlo jednostavne i jasne odredbe te se u stavku 1. inkriminira neisplata dijela ili cijele plaće jednom ili više radnika. Za isto djelo je zapriječena kazna zatvora do tri godine. Plaćom, prema članku 132., Zakon smatra naknadu za rad, doprinose za mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, zapošljavanje osoba s invaliditetom ili osiguranje od nezaposlenosti i ostale doprinose i naknade prema posebnim propisima (čl. 132. st. 5.).

Neisplata naknade plaće za vrijeme bolovanja je prekršaj u skladu s člankom 127. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.²² Uskrata nekih drugih prava iz rada koja su utvrđena zakonom, kolektivnim ugovorom ili sudskom odlukom (npr. na zakonom određeno radno vrijeme i odmor, pravo na posebnu zaštitu određenih skupina radnika, prava u vezi s porodom, materinstvom i njegom djece) zaštićena su prekršajima iz Zakona o radu, pa bi njihovo uvođenje u Kazneni zakon bilo suprotno pravilu *ne bis in idem*.²³ U tim

²⁰ Vlada RH, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Zagreb, rujna 2011., str. 178. (dalje: Konačni prijedlog KZ-a).

²¹ Neisplata plaće prema Konačnom prijedlogu Zakona iz rujna 2011.

članak 132.

(1) Tko ne isplati dio ili cijelu plaću jednom ili više radnika, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko ne daje podatke ili daje netočne podatke za određivanje plaće i na taj način je ne uplaćuje ili uplaćuje djelomično.

(3) Nema kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka kada je do neisplate došlo zbog nemogućnosti raspolaganja financijskim sredstvima na računu poslodavca ili nedostatka financijskih sredstava na računu poslodavca koji nisu nastali neurednim i nesavjesnim gospodarenjem ili kad je do neisplate došlo iz drugih opravdanih razloga.

(4) Ako počinitelj iz stavka 1. naknadno uplati zaostale plaće, može se osloboditi kazne.

(5) Plaćom iz ovoga članka smatra se naknada za rad, doprinose za mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, zapošljavanje osoba s invaliditetom ili osiguranje od nezaposlenosti i ostali doprinosi i naknade prema posebnim propisima.

²² Narodne novine 15/08., 94/09., 153/09. i 139/10.

²³ Prijedlog KZ-a, str. 178.

slučajevima prekršajna odgovornost smatra se dovoljnom. Isto je rezultat poznatog slučaja *Maresti* nakon kojeg se izbjegava dupliranje prekršaja i kaznenog djela za istu radnju.

Stavkom 2. budućega kaznenog djela iz članka 132. inkriminira se **zapošljavanje i tzv. rad na crno**, a rađen je po uzoru na § 266.a njemačkoga Kaznenog zakona. Predlaže se inkriminiranje onog tko ne daje podatke ili daje netočne podatke za određivanje plaće i na taj način je ne uplaćuje ili uplaćuje djelomično. Za isti oblik djela također je zapriječena kazna zatvora do tri godine.²⁴

Predloženim stavkom 3. isključeno je obilježje kaznenog djela iz stavka 1. ako je do neisplate došlo iz opravdanih razloga. Predlaže se da nema kaznenog djela kada je do neisplate došlo zbog nemogućnosti raspolaganja financijskim sredstvima na računu poslodavca ili nedostatka financijskih sredstava na računu poslodavca koji nisu nastali neurednim i nesavjesnim gospodarenjem ili kad je do neisplate došlo iz drugih opravdanih razloga. Nemogućnosti raspolaganja financijskim sredstvima na računu poslodavca i nedostatak financijskih sredstava na računu poslodavca koji su nastali zbog neurednog i nesavjesnog gospodarenje uvijek se trebaju smatrati neopravdanim razlogom.²⁵ Isto će očitito biti predmetom dokazivanja ovog kaznenog djela.

U stavku 4. se predlaže fakultativno oslobođenje od kazne ako poslodavac naknadno, tj. do donošenja pravomoćne presude uplati zaostale plaće što predstavlja slučaj tzv. djelotvornog kajanja. Time se počinitelj ne bi oslobodio od optužbe već bi bio proglašen krivim i samo oslobođen od kazne. Može se odmah uočiti da je predložena nova formulacija odredbe za neisplatu plaće uža i teža za dokazivanje počinjenja kaznenog djela, te se njome sužava prostor za kažnjavanje za neisplatu plaće. Naime sud će, kada novi zakon stupi na snagu, predviđeno je 1. srpnja 2013. godine, trebati utvrđivati zbog čega poslodavac nije isplatio plaću i je li time sebi ili drugom (ponajprije svom trgovačkom društvu ili obrtu) pribavio imovinsku korist. Vidljivo je da se novim člankom razrađuje dosadašnje kazneno djelo, što se sadržajno očituje kroz kažnjavanje neisplaćivanja plaće pod određenim uvjetima.²⁶ Po tome bi se poslodavac oslobodio od odgovornosti, ako bi dokazao da iz opravdanih razloga nije bio u mogućnosti isplatiti plaću radnicima.

3.1.1. Očitovanje Hrvatske udruge poslodavaca

Hrvatska udruga poslodavaca (dalje: HUP i Udruga) 12. svibnja 2011. godine dostavila je očitovanje na tadanji Nacrt prijedloga Kaznenog zakona iz svibnja 2011. godine Vladi Republike Hrvatske, ministarstvima pravosuđa te gospodarstva rada i poduzetništva. Hrvatska udruga poslodavaca nekoliko je puta tražila da se i njen predstavnik uključi u radnu skupinu koja radi na izradi Kaznenog zakona, međutim nikada na inicijativu nisu dobili odgovor.

S obzirom na to da je na *web* stranici Ministarstva pravosuđa dostupna radna verzija Zakona, Udruga se isto tako očitovala na njegov dio koji smatraju apsolutno nedopustivim. Naime, predloženim člankom Kaznenog zakona (sada čl. 131. st. 1., nap. a.) predviđa se

---

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Savić, Ivan-Vanja, Kaznena odgovornost pravnih osoba i kaznena djela u vezi s radom, povredom prava na rad, zdravstvenu i invalidsku zaštitu te sigurnost na radu, *Radno pravo*, 7-8/11., str. 78.

kazna zatvora do tri godine, za onog tko uskrati ili ograniči pravo na rad ili slobodu rada, prava iz rada ili po osnovi rada koja su utvrđena zakonom ili kolektivnim ugovorom ili tko ne izvrši sudsku odluku u vezi s tim pravima, te onaj tko ne isplaćuje plaću radniku, osim ako počinitelj dokaže da iz opravdanih razloga nije bio u mogućnosti isplaćivati plaću radniku (sada čl. 132. st. 1. i 3., nap. a.). Smatrali su da ovakvim odredbama nikako nije mjesto u kaznenom zakonu, jer postoje drugi pravni postupci koji se protiv poslodavca koji ne isplaćuje plaću mogu voditi, i to: ovrha za isplatu plaće, stečaj, prekršajni postupak, što svakako nije kazneni progon, a pogotovo nije primjerena kazna zapriječena kazna zatvora. Nadalje HUP navodi da nije jasno što bi to uopće bili opravdani razlozi za neisplatu plaće, odnosno koji bi to slučajevi bili kada bi se poslodavac mogao osloboditi kaznene odgovornosti?

Udruga je naglasila da ovakva odredba ne postoji nigdje u našem okruženju, iako su Velika Britanija, Njemačka, Italija, Francuska, a od 2010. godine i Španjolska doživjele veliku reformu kaznenog zakonodavstva u pogledu odgovornosti pravnih osoba, ali samo što se tiče pranja novca, evazije poreznih i socijalnih davanja, mita te povrede odredaba o zaštiti okoliša. Nigdje u kaznenom zakonodavstvu EU zemalja nema kaznenog progona zbog neisplate plaće.

Ako bi se, prema HUP-u, donijela ovakva odredba u Kaznenom zakonu, smatraju da bi ona dodatno narušila već potpuno posrnulo poduzetništvo i zaustavila daljnje investiranje u Republici Hrvatskoj, jer niti jedan investitor navodno ne bi investirao u zemlju u kojoj može završiti u zatvoru ako ne isplati plaću. Smatraju da bi po ovakvoj odredbi poslodavac koji jedan mjesec do 15. ne isplati plaću radniku, 16. u mjesecu može završiti u zatvoru, što je po njihovu mišljenju apsurd. S obzirom na svima dobro poznatu gospodarsku situaciju u kojoj se RH nalazi, Udruga je smatrala da bi ova odredba *ubila* i ono malo investicija koje trenutačno pokušavamo pokrenuti.

Na kraju su istakli da i sam Ustav RH u članku 49. naglašava da država potiče gospodarski napredak i socijalno blagostanje građana i brine se za gospodarski razvitak svih svojih krajeva, te da je odredba budućeg članka 132. KZ-a u potpunoj suprotnosti s tim. S obzirom na sve navedeno Udruga je predložila da se navedenu odredbu hitno ukloni iz prijedloga Zakona.

3.1.2. Izvješće Odbora za rad i socijalno partnerstvo o prijedlogu Kaznenog zakona

Odbor za rad i socijalno partnerstvo Hrvatskoga sabora na 59. sjednici održanoj 12. srpnja 2011. godine, raspravljao je o Prijedlogu kaznenog zakona, P.Z.E. br. 866, koji je predsjedniku Hrvatskoga sabora dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 7. srpnja 2011. godine te većinom glasova prihvatio se Prijedlog kaznenog zakona.

Odboru i predlagatelju na sjednici su dostavili mišljenja na Prijedlog zakona: Hrvatska udruga poslodavaca, Savez samostalnih sindikata (primjedbe sindikalnih središnjica) i Hrvatska obrtnička komora. Prijedlogom zakona predviđen je cijeli niz novih kaznenih djela, a novine se posebice odnose na gospodarska kaznena djela i kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja. U raspravi na Odboru su iznesena različita stajališta na predložena rješenja za kaznena djela protiv radnih odnosa, posebice na članak 131. povreda prava na rad, potom članak 133. neisplate plaća i članak 134. zlostavljanje na radu. Naime, po mišljenju jedne članice Odbora, prijeporno je kazneno djelo neisplate

plaće, budući da je iznimno malen broj poslodavaca koji ne isplaćuju plaće koju najčešće uzrokuje visoka nelikvidnost. Izneseno je mišljenje po kojemu zlostavljanje na radu treba riješiti posebnim zakonom.

Izneseno je mišljenje po kojemu treba sankcionirati svako protupravno ponašanje poslodavca koji ne isplaćuje plaće bez obzira na to je li cilj (namjera) pribavljanje protupravne koristi sebi ili podmirenje nekih drugih obveza. Pritom je istaknuto da je neprihvatljivo predviđeno rješenje iz stavka 2. članka 133. po kojemu se poslodavac može osloboditi kazne, ako naknadno uplati zaostale plaće. Članovi Odbora suglasni su u ocjeni da je Prijedlog zakona u prvom čitanju, te da ostavlja dovoljno prostora za daljnje dogovore socijalnih partnera i poboljšanja.

Temeljem primjedbi nakon prvog čitanja u rujnu 2011. godine predlagatelj je učinio izmjene u pogledu kaznenih djela neuplate doprinosa i neisplate plaće, a i da neuplatu doprinosa treba jednako tretirati kao i neisplatu plaće. Predlagatelj je ova dva kaznena djela spojio u jedan članak tako da se pod pojmom plaće uz naknadu za rad obuhvaća i doprinos za mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, zapošljavanje osoba s invaliditetom ili osiguranje od nezaposlenosti i ostali doprinosi i naknade prema posebnim propisima. Na taj način se neisplata plaća i doprinosa tretira na isti način sa zapriječenom istom sankcijom čime je usvojena i primjedba da neisplatu plaće i neuplatu doprinosa treba kažnjavati jednakom kaznom.

Uzele su se u obzir primjedbe koje su istakle neuređeno financijsko poslovanje u Hrvatskoj kao zapreku za primjenjivanje kaznenog djela neisplate plaća te je stoga uveden novi stavak 3. u kojem je propisan razlog isključenja protupravnosti odnosno kojim je propisano da nema kaznenog djela neisplate plaće kad je do neisplate došlo zbog nemogućnosti raspolaganja financijskim sredstvima na računu poslodavca ili nedostatka financijskih sredstava na računu poslodavca ako su nastali iz opravdanih razloga, pri čemu se neuredno i nesavjesno gospodarenje treba uvijek smatrati neopravdanim razlogom. Predlagatelj je usvojio primjedbu da se ubuduće sankcionira svaka neisplata dijela ili cijele plaće bez obzira na to je li do nje došlo u svrhu pribavljanja protupravne koristi za sebe ili podmirivanja drugih obveza. Usvojena je primjedba u pogledu taksativnog navođenja neopravdanih razloga pa je kao primjer neopravdanog razloga navedeno neuredno i nesavjesno gospodarenje, te je objašnjeno i koliko plaća treba neisplatiti da bi se radilo o ovom kaznenom djelu. Po uzoru na njemački Kazneni zakon predlaže se da je dovoljna neisplata već i jedne plaće odnosno dijela plaće.²⁷

3.2. Ostala kaznena djela protiv radnih odnosa i socijalnog osiguranja

3.2.1. Povreda prava na rad

Ukratko ćemo se osvrnuti i na ostala kaznena djela koja se predlažu novim Kaznenim zakonom. Buduće kazneno djelo iz članka 131. pod nazivom **povreda prava na rad** bi mogao počiniti onaj tko otkáže ugovor o radu radniku zato što se u dobroj vjeri zbog opravdane sumnje u korupciju ili zlostavljanje na poslu obratio ili podnio prijavu nadležnim osobama ili tijelima državne vlasti. Djelo inkriminira i radnju onog tko otkáže ugovor

---

²⁷ Konačni prijedlog KZ-a, str. 271.

o radu jednom ili više radnika zbog njihovog sudjelovanja u štrajku koji je organiziran i proveden u skladu sa zakonom, kolektivnim ugovorom i pravilima sindikata. Zakon predviđa i kažnjavanje za poslodavca koji ne izvrši pravomoćnu sudsku odluku kojom je odlučeno o vraćanju radnika na posao.²⁸

Spomenutim člankom štite se prava zagwarantirana člankom 55. Ustava RH odnosno pravo na rad, i to u slučajevima kada se radniku daje otkaz zbog toga što je pokrenuo postupak iz razloga navedenih u stavku 1. Stavak 1. u sebi sadrži pojačanu zaštitu *zviždača*. Pojam korupcije iz stavka 1. definira *Zakon o uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta*²⁹.

Stavak 2. je nov i izrađen na temelju članka 279. Zakona o radu. Njime se kažnjava otpuštanje radnika s posla zbog sudjelovanja u štrajku. Stavljanje radnika u nepovoljniji položaj zbog sudjelovanja u štrajku kažnjava se kao prekršaj (čl. 293. st. 1. t. 55. u vezi s čl. 279. st. 2. Zakona o radu) te povrede ostalih prava radnika vezanih uz štrajk (vidi čl. 296. t. 5.–9. Zakona o radu). Stavak 3. do sada je bio sadržan u članku 114. KZ/97.³⁰

3.2.2. Zlostavljanje na radu

Kazneno djelo "zlostavljanje na radu" iz članka 133. Konačnog prijedloga KZ-a bilo bi novo kazneno djelo kojim se inkriminira zlostavljanje na radnom mjestu (*mobbing*). Do sada nije bilo kazneno inkriminirano. Propisano je sukladno s relevantnim međunarodnim instrumentima te po uzoru na komparativna zakonodavstva (vidi čl. 442-bis i 442-ter belgijskoga Kaznenog zakona te čl. 222-33-2 francuskoga Kaznenog zakona). Predviđena je kazna do dvije godine. Kazneno djelo se razlikuje od prekršaja iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije po tome što ponašanje mora biti ponovljeno i mora izazvati posljedicu (npr. narušenje zdravlja).³¹

Kazneno djelo iz članka 133. mogao bi počinuti onaj tko na radu ili u vezi s radom drugoga ponovljeno zlostavlja ili s njim postupa na ponižavajući način ili mu zlonamjerno otežava rad i time mu naruši zdravlje; kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine. Za kazneno djelo predviđeno je da se progoni po prijedlogu oštećene osobe.

Riječ *mobbing* dolazi od engleskog glagola *to mob* koji na hrvatski jezik možemo prevesti kao navaliti ili nasrnuti. *Mobbing* kao oblik nasilja u Hrvatskoj karakterizira psihičko zlostavljanje ili maltretiranje, psihički teror ili moralno zlostavljanje. Sve to se događa na radom mjestu i upravo to je ono što razlikuje ovo psihičko zlostavljanje od drugih. Iako je kao pojam u Hrvatsku došao tek u 21. stoljeću, *mobbing* postoji odavno. Znanstvenicima je postao zanimljiv tek zadnjih 20 godina jer je tada postao učestaliji i agresivniji. U zadnjih 20 godina promijenjene su koncepcije odnosa prema radniku i radnim odnosima, odnosno radnici su dobili veliku vrijednost i prava. *Mobbing* se počeo proučavati kako bi se odnos između radnika poboljšao i smanjila učestalost maltretiranja. Druga stvar koja je utjecala na razvoj *mobbinga* je činjenica da se povećala konkurentnost na tržištima, povećale su se neke krize, globalizacija je sve žešća, te su posljedice

²⁸ Prijedlog KZ-a, str. 178.

²⁹ Narodne novine 76/09., 116/10., 145/10. i 57/11.

³⁰ Prijedlog KZ-a, str. 178.

³¹ Ibid.

toga svega nesigurnost radnih mjesta i očekivanje fleksibilnosti radnika, koje su dovele do veće učestalosti mobbinga. U današnjem društvu mobbing se ne odnosi više samo na pojedinca već i na cijelo društvo. Mobbing osim psihičkih posljedica za pojedinca, donosi i troškove za poslodavca i državu jer žrtve odlaze na preglede, bolovanja i prijevremene mirovine zbog mobbinga.

Mobbing je oblik psihičkog nasilja koji nam pokazuje da koliko god neki ljudi zreli bili uvijek će, svjesno ili nesvjesno, utjecati na rad drugih, omalovažavati ih, ometati ih pri radu te činiti druge nimalo ugodne stvari koje će ionako težak i neugodan rad činiti još gorim. Mobbingom se hrvatsko pravo premalo bavi, iako se smatra da je podosta zastupljen u društvu. Jedna od važnih činjenica je i ta da ćemo se s mobbingom susresti i u skorjoj budućnosti, te su velike mogućnosti da našu ambicioznost i želju za novim saznanjima u praksi ograniče određeni ljudi upravo metodama mobbinga.³²

3.2.3. Povreda prava iz socijalnog osiguranja

Kazneno djelo "povreda prava iz socijalnog osiguranja" iz članka 134. moći će počinuti onaj tko drugome uskrati ili ograniči pravo iz mirovinskog ili zdravstvenog osiguranja ili osiguranja od nezaposlenosti utvrđenog zakonom, ako time nisu ispunjena obilježja nekog drugog kaznenog djela. Za isto kazneno djelo zapriječena je kazna zatvora do jedne godine.

Zaštita prava na socijalnu sigurnost i socijalno osiguranje zagarantirano člankom 57. Ustava RH, prava nezaposlenih zagarantirano člankom 58. Ustava te prava na zdravstvenu zaštitu zagarantirano člankom 59. Ustava do sada je bila pokrivena člankom 114. KZ/97 i člankom 115. KZ/97. Budući da se u sva tri ova slučaja zapravo radi o pravima iz socijalnog osiguranja, njihova zaštita je izdvojena u poseban jedinstven članak, koji u sebi sadrži klauzulu supsidijarnosti.³³

3.2.4. Protuzakonito zapošljavanje

Kazneno djelo "protuzakonito zapošljavanje" iz članka 135. moći će počinuti onaj tko zaposli osobu koja nezakonito boravi na području Republike Hrvatske, a nije ni državljanin države članice Europske unije niti uživa pravo slobode kretanja u Europskoj uniji, pod uvjetima rada koji su iskorištavajući, ili znajući da je žrtva trgovine ljudima, ili da je mlađa od osamnaest godina, ili tko kroz dulje vrijeme ili ponovljeno zapošljava takve osobe ili ih istovremeno zaposli veći broj. Za isto djelo zapriječena je stroža kazna i to kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Ovo je novo kazneno djelo, a članak je izrađen u skladu s člankom 9. Direktive 2009/52/EC od 18. lipnja 2009. godine kojom se predviđaju minimalni standardi o sankcijama i mjerama protiv poslodavaca koji zapošljavaju državljane trećih zemalja koje nisu članice Europske unije. Radi se o osobama koje ne uživaju pravo slobode kretanja prema Schengenskom sporazumu i nezakonito borave

---

³² O mobbingu vidjeti opširnije u: Koić, E.; Apostolovski J.: *'mobing.hr' – najčešća pitanja i odgovori*, Udruga Mobbing, Virovitica, 2005. i Kostelić-Martić, A. *Mobing: psihičko maltretiranje na radnom mjestu*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 23.

³³ *Ibid.*, str. 179.

na području članica Europske unije.³⁴ Samo zapošljavanje stranca bez radne dozvole, kada ne postoje posebne okolnosti koje se navode u ovom članku, predstavlja prekršaj u skladu s člankom 207. stavkom 1. točkom 1. Zakona o strancima.³⁵

Nakon drugog čitanja u Saboru, prije usvajanja Kaznenog zakona moguće su još neke izmjene u tekstu.

4. SUDSKA PRAKSA KAZNENIH SUDOVA

Navest ćemo neke recentne primjere iz sudske prakse Vrhovnog suda RH, županijskih sudova te dvije pravomoćne presude prvostupanijskih sudova u kojima je osuđen poslodavac za neisplatu plaće. Prvo ćemo navesti tri presude županijskih sudova u kojima su u drugom stupnju okrivljenici poslodavci oslobođeni od optužbe.

I. Prema odluci Županijskog suda u Zagrebu³⁶ za postojanje namjere kaznenog djela iz članka 114. potrebno je da neka osoba uskrati ili ograniči građaninu neko pravo iz rada, a između ostalog i prava iz rada što su utvrđena zakonom, sudskom odlukom ili kolektivnim ugovorom. U navedenom slučaju bilo je sporno ima li se navedeni kolektivni ugovor primjenjivati na druge radnike koji ga nisu potpisali. Očito je da takvim kolektivnim ugovorom radnicima koji nisu članovi sindikata nisu uskraćena ili ograničena bilo koja prava koja proizlaze ili iz zakona ili iz kolektivnih ugovora i to upravo zato što nisu bili potpisnici tog ugovora. Budući da se navedeni ugovor ne primjenjuje na članove sindikata koji ga nisu potpisali onda se radi o građanskopravnom odnosu, a ne kaznenom djelu kako se okrivljeniku stavlja na teret.

II. Prema odluci Županijskog suda u Puli³⁷ da bi se radilo o kaznenom djelu iz članka 114. KZ-a nužno je da se ispuni pretpostavka da osoba može zasnovati radni odnos u skladu sa Zakonom o radu i drugim propisima (npr. Zakonu o strancima). S obzirom na to da iz prikupljenih podataka slijedi da osoba čije se ispitivanje traži nema reguliran status stranca u RH i nema radnu dozvolu, proizlazi da nisu ispunjene pretpostavke za zasnivanje radnog odnosa. Iz tih razloga nema osnovane sumnje da bi optuženik počinio predmetno kazneno djelo.

III. Prema odluci Županijskog suda u Koprivnici³⁸, ako je okrivljenik zbog insolventnosti svoje tvrtke ili zbog otvorenog stečajnog postupka bio doveden u situaciju da ne može isplatiti plaće oštećenima, tada se to ne može uzeti kao uskrata zaposlenicima prava na zaradu i u vezi s tim da su u njegovu ponašanju ostvarena obilježja kaznenog djela iz članka 114. KZ-a. Isto kazneno djelo se može počiniti samo s namjerom te okrivljenik ne može odgovarati, ako zbog navedenih objektivnih razloga nije bio u mogućnosti svojim djelatnicima isplatiti plaću.

³⁴ Ibid.

³⁵ Zakon o strancima (Narodne novine 79/07. i 36/09.).

³⁶ Odluka Županijskog suda u Zagrebu, KŽ-1717/04 od 7. prosinca 2004., cit. iz Pavišić, cit. djelo, str. 348.-349.

³⁷ Odluka Županijskog suda u Puli, Kir-453/06 od 24. ožujka 2006., cit. iz Pavišić, cit. djelo, str. 349.

³⁸ Odluka Županijskog suda u Koprivnici, KŽ-133/04 od 31. svibnja 2004., cit. Prema Garačić, A. *Kazneni zakon u sudskoj praksi – posebni dio, Organizator, Zagreb, 2006.*, str. 83.

S druge strane postoje i pravomoćne presude prvostupanijskih sudova kojima su poslodavci osuđeni na uvjetne kazne zatvora.

IV. Tako je presudom Općinskog kaznenog suda u Zagrebu³⁹ koja je potvrđena odlukom višeg suda, član uprave kao odgovorna osoba i zakonski zastupnik tvrtke "N." d.o.o. iz Zagreba, radniku s kojim je kao zakonski zastupnik trgovačkog društva "N." d.o.o. Zagreb, 19. svibnja 2004. godine sklopio ugovor o radu za obavljanje poslova tesara (poslove je s drugim radnicima ovog društva obavljao u Republici Njemačkoj), nije isplatio plaću za razdoblje od 1. studenoga 2004. godine do 26. prosinca 2004. godine, protivno članku 90. i 93. stavku 1. Zakona o radu. Također mu nije isplatio naknadu plaće za vrijeme privremene spriječenosti za rad, i to za razdoblje od 27. prosinca 2004. godine do 31. prosinca 2004. godine, protivno članku 22. Zakona o zdravstvenom osiguranju, te time radniku nije isplaćena plaća i naknada plaće za studeni i prosinac 2004. godine u ukupnom iznosu od 2.814,50 eura. Time je drugom uskratio pravo na zaradu i prava iz zdravstvenog osiguranja i počinio kazneno djelo protiv slobode i prava čovjeka i građanina – povredom prava na rad i drugih prava iz rada, opisano i kažnjivo po članku 114. Kaznenog zakona. Okrivljeni poslodavac je osuđen na uvjetnu kaznu i to kaznu zatvora od tri mjeseca s rokom kušnje od jedne godine.

V. U drugom slučaju presudom Općinskog suda u Zagrebu⁴⁰ koja je potvrđena odlukom višeg suda, poslodavac kao vlasnik i direktor trgovačkog društva "I. Z." d.o.o. sa sjedištem u Zagrebu, primio je na rad djelatnika koji je u njegovom društvu obavljao poslove zidara na gradilištu, te je protivno odredbi članka 8. Zakona o radu propustio s imenovanim sklopiti pismeni ugovor o radu, a Fond mirovinskog i invalidskog osiguranja propustio podnijeti prijavu o stupanju imenovanog zaposlenika na rad, te navedenom Fondu, kao i Hrvatskom fondu za zdravstveno osiguranje propustio za radnika plaćati dužne doprinose, postupivši tako protivno odredbi članka 101. stavka 2. i članka 145. stavka 1. točke 1. Zakona o mirovinskom osiguranju te protivno odredbi članka 42. stavka 1. Zakona o zdravstvenom osiguranju. Istom djelatniku nije isplatio ni plaću za navedeno razdoblje zbog čega je imenovani onemogućen u ostvarivanju svojih prava iz radnog odnosa, te mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Time je uskratio građaninu pravo na zaradu, prava iz socijalnog i mirovinskog osiguranja i druga prava iz rada što su utvrđena zakonom, i počinio kazneno djelo iz članka 114. KZ-a. Okrivljeni poslodavac je proglašen krivim i osuđen na uvjetnu kaznu i to kaznu zatvora od dva mjeseca s rokom kušnje od dvije godine.

Kao zadnji primjer ćemo navesti rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske kojim je prihvaćen zahtjev osuđenika da mu se izrečena bezuvjetna kazna zatvora od šest mjeseci preinači u uvjetnu s rokom kušnje od dvije godine.

VI. Rješenjem Vrhovnog sud Republike Hrvatske prihvaćen je zahtjev osuđenika za izvanredno ublažavanje kazne. Presudom Općinskog suda u Vinkovcima⁴¹, Z. Š. osuđen je kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci zbog kaznenog djela iz članka 114. KZ-a. Osuđenik je podnio zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne, u kojem ističe da je u cijelosti

---

³⁹ Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, Ko-3838/07 od 3. rujna 2010.

⁴⁰ Presuda Općinskog suda u Zagrebu, Ko-2320/01 od 26. travnja 2002.

⁴¹ Presuda broj: Kv-68/03 od 23. svibnja 2003.

podmirio sve obaveze prema oštećenima, da je otac četvero malodobne djece, da mu je supruga nezaposlena, da se isključivo sam brine o obitelji, zbog čega se i zaposlio na neodređeno vrijeme, te na kraju objašnjava da dodatne obaveze iz pravomoćne presude nije u roku mogao ispuniti, jer je bio nezaposlen. Smatra da su to sve nove okolnosti i da prema odredbi članka 414. ZKP-a, one bi očito dovele do blaže osude da je sud o njima vodio računa prilikom opoziva uvjetne osude.

Općinski sud dostavio je zahtjev osuđenika za izvanredno ublažavanje kazne Vrhovnom sudu RH, s prijedlogom da se uvaži, a jednake prijedloge dali su i Općinsko državno odvjetništvo u Vinkovcima i državni odvjetnik Republike Hrvatske. Iz priložene dokumentacije vidljivo je da je osuđenik u cijelosti izmirio sve svoje obaveze prema oštećenima, da je dao razumne razloge zašto nije svoju obavezu ispunio u roku, što pored nekih drugih okolnosti (stalna zaposlenost osuđenika) prema stajalištu Vrhovnog suda RH predstavlja nove okolnosti prema odredbi članka 414. ZKP-a, koje po svom značenju opravdavaju izvanredno ublažavanje kazne i to upravo izricanjem uvjetne osude s rokom kušnje od dvije godine.

5. ODGOVORNOST PRAVNE OSOBE

Od 2004. godine za spomenuto kazneno djelo može odgovarati i pravna osoba koja počinu kazneno djelo. *Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela*⁴² predviđa da će se pravna osoba kazniti za kazneno djelo odgovorne osobe, ako se njime povređuje neka dužnost pravne osobe ili je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga i to za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom i drugim zakonima u kojima su propisana kaznena djela (čl. 3.). Odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe pod kojom se smatra fizička osoba koja vodi poslove pravne osobe ili joj je povjereno obavljanje poslova iz područja djelovanja pravne osobe.

Pravna osoba kaznit će se i za kazneno djelo odgovorne osobe i u slučaju kad se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih smetnji za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe (nebrojivost, smrt, nedostupnost i dr.) (čl. 5.). Pravnoj osobi je moguće izreći sljedeće kaznenopravne sankcije: novčanu kaznu, uvjetnu (novčanu) kaznu, sigurnosne mjere i oduzimanje imovinske koristi te iznimno i mjeru ukidanje pravne osobe. Problemi u praksi bi se mogli pojaviti prilikom oduzimanja imovinske koristi kod trgovačkih društava koja su u postupku stečaja, nad kojima je dovršen stečaj i ako nemaju imovine iz koje bi se mogla naplatiti pribavljena korist. U članku 20. Zakona predviđa se da će sud od pravne osobe oduzeti i imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom.

U slučaju kada je pravna osoba dužna namiriti štetu vjerovnicima, a u ovom slučaju i radnicima, temeljem članka 252. stavka 2. Zakona o trgovačkim društvima⁴³, članovi uprave koji povrijede svoje obveze odgovaraju za štetu društvu kao solidarni dužnici. Članovi uprave su odgovorni za uplate vjerovnicima, posebice ako ih nisu izvršili iako u vrijeme dospijeca potraživanja imaju dovoljno sredstava za isplatu. Prema članku 252.

---

⁴² Zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, Narodne novine 151/03., 110/07. i 45/11.

⁴³ Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine 111/93., 34/99., 121/99. – vjerodostojno tumačenje, 52/00. – odluka Ustavnog suda RH, 118/93., 107/07., 146/08. i 137/09. (dalje: ZTD).

stavka 5. ZTD-a zahtjev za naknadu štete može se postaviti prema članovima uprave i vjerovnicima društva, ako ne mogu svoje tražbine podmiriti od društva. Dakle, ako oštećenici ne mogu namiriti svoje tražbine od trgovačkog društva koje je u blokadi, solidarna odgovornost prelazi i na člana uprave, odnosno okrivljenika. Stoga sud može dosuditi postavljeni imovinskopravni zahtjev oštećenima tako da naloži okrivljenom članu uprave da solidarno s trgovačkim društvom u kojem je povrijedio obveze iste iznose plati oštećenima pod prijetnjom ovrhe. U tom slučaju član uprave odgovara za obveze društva i svojom vlastitom imovinom na koju se po pravomoćnosti može usmjeriti ovrha.

6. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Sada važeće kazneno djelo "povrede prava na rad i drugih prava iz rada" iz članka 114. KZ-a te njegov dio koji se odnosi na pravo na zaradu u primjeni je od 1. siječnja 1998. godine, a isto su djelo sadržavala i dva prethodna zakona. Upućivanjem novog Kaznenog zakona u saborsku proceduru na prvo čitanje u srpnju 2011. godine došlo je do nekih kolebanja oko novopredloženog djela "neisplate plaće" iz budućeg članka 132. posebice od strane Hrvatske udruge poslodavaca. Udruga je izgubila iz vida da to kazneno djelo već postoji u našem Kaznenom zakonu u okviru članka 114.

Također, prema navedenoj sudskoj praksi da bi bilo ispunjeno djelo uskrate plaće zaposlenicima i danas je za bitno obilježje djela potrebno da je ispunjen uvjet da poslodavac raspolaže potrebnim sredstvima za isplatu, odnosno da nije insolventan. Građaninu je uskraćeno pravo na rad, zaradu i druga prava iz rada utvrđena zakonom i sudskom odlukom, i ako odgovorna osoba odbije postupiti po pravomoćnoj presudi kojom se poništava kao nezakonito rješenje o prestanku radnog odnosa i nalaže vraćanje na radno mjesto na kojem je radila. Iz analizirane recentne sudske prakse u vezi s neisplatom plaće radnicima proizlazi da postoji nekoliko osuđujućih presuda za poslodavca.

Novopredložena inkriminacija kaznenog djela "neisplate plaće" zapravo je povoljnija za poslodavca, jer je znatno sužena kriminalna zona te je kazneno djelo uže i teže za dokazivanje počinjenja kaznenog djela. Prethodno će trebati utvrđivati zbog čega poslodavac nije isplatio plaću i da razlozi nisu nastali neurednim i nesavjesnim gospodarenjem ili da je do neisplate došlo iz drugih opravdanih razloga. Pri tome će se utvrđivati je li neisplatom sebi ili drugom (prije svega svom trgovačkom društvu ili obrtu) pribavio imovinsku korist. Time se sužava prostor za kažnjavanje za neisplatu plaće zapravo samo za slučaj kada namjerno poslodavac ne isplati plaću iako je mogao. Novopredloženim člankom se detaljno razrađuje i precizira dosadašnje kazneno djelo, što se sadržajno očituje kroz kažnjavanje neisplaćivanja plaće pod određenim uvjetima. Do donošenja novog zakona ostat će na snazi dosadašnja odredba, i to bar do 1. srpnja 2013. godine za kada je predloženo stupanje budućeg zakona na snagu.

Engl.: A criminal offense of non-payment salaries and other violations of labor rights
de lege lata and *de lege ferenda*